

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Титаренко Валентини Петрівни

на дисертаційне дослідження Бровченка Анатолія Івановича

«Система неперервної дизайн-освіти в Україні»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

У сучасному світі, де дизайн-мислення стає універсальним інструментом розв'язання проблем у різних сферах життєдіяльності – від промислового виробництва до соціальних послуг та освіти, особливої актуальності набуває проблема наукового обґрунтування, розробки та практичного впровадження системи неперервної дизайн-освіти, котра започатковується у середній освіті. Йдеться не про фрагментарне включення окремих дизайнерських практик у навчальний процес, а про створення цілісної, багаторівневої педагогічної системи, здатної забезпечити наступність змісту, методів і результатів навчання дизайну й технологій на всіх освітніх рівнях – від початкової школи до післядипломної освіти.

Саме тому дисертаційне дослідження Бровченка А.І., присвячене розробленню теоретичних і методичних засад проєктування системи неперервної дизайн-технологічної освіти як системоутворюючого компонента дизайн-освіти в Україні, є своєчасним, актуальним і має вагоме значення для розвитку вітчизняної педагогічної науки і практики.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з дисертацією та авторефератом дає підстави стверджувати, що автор коректно визначив науковий апарат дослідження, належним чином обґрунтував актуальність теми, виявив суперечності, сформулював мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження, а також послідовно реалізував логіку наукового пошуку. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є достатньо обґрунтованими,

логічно послідовними та підтвердженими результатами теоретичного аналізу, педагогічного експерименту і практичного впровадження розроблених підходів у освітній процес. Достатній рівень обґрунтованості результатів дослідження забезпечено використанням комплексу взаємодоповнювальних теоретичних, емпіричних і статистичних методів, а також широкою експериментальною базою (241 учасник, 18 викладачів). Достовірність висновків підтверджено застосуванням критерію Пірсона (χ^2), що засвідчило статистичну значущість позитивних змін у рівнях сформованості дизайн-технологічної компетентності в експериментальній групі ($\chi^2_{\text{ег}} = 17,90 > 5,991$). Це свідчить про належний рівень достовірності отриманих результатів та їх наукову і практичну цінність для розвитку сучасної педагогічної науки і практики підготовки майбутніх фахівців технологічної освітньої галузі.

Дисертація має цілісну, логічно вибудовану структуру. Робота складається зі вступу, шести розділів, висновків до розділів, списків використаних джерел до кожного з них, загальних висновків і додатків.

У **першому розділі** висвітлено становлення функціональних систем європейської художньо-промислової освіти, джерела зародження неперервної дизайн-освіти, здійснено аналіз витоків художньо-промислової освіти в європейських країнах, ролі промислових музеїв у розвитку художньо-промислової освіти, особливості становлення системи художньо-промислової освіти на західноукраїнських землях.

У **другому розділі** обґрунтовано теоретичні основи формування моделі національної системи неперервної дизайн-освіти, методику дослідження проблеми становлення системи неперервної дизайн-освіти в Україні, проаналізовано проблематику становлення зарубіжної дизайн-освіти, уточнено сутність поняття «національний дизайн», досліджено розвиток національного дизайну з урахуванням місцевих традицій матеріально-художнього формотворення.

Третій розділ присвячено підготовці вчителів технологій на основі напрацювань художньо-промислової освіти в Україні, зокрема вивченню шляхів розвитку українських закладів художньо-промислової освіти, впливу

виробничих технологій на розвиток української художньо-промислової освіти в контексті підготовки вчителів технологій та концептуалізації досвіду навчання етнічному і ергономічному дизайну з практики підготовки фахівців художньо-промислової освіти України для підготовки вчителів технологічної освітньої галузі.

У четвертому розділі досліджено вплив трансформаційних процесів у дизайн-освіті на систему підготовки вчителів технологій, представлено аналітичне дослідження розвитку системи української дизайн-освіти з проєкцією на підготовку вчителів технологій, процес трансформації художньо-промислової освіти в українську дизайн-освіту як важливого чинника в модернізації підготовки вчителів технологій, розкрито своєрідність розвитку технологічної освітньої галузі на тлі теоретико-методологічних основ становлення системи української дизайн-освіти.

П'ятий розділ є ключовим – у ньому проаналізовано архітектоніку структурних рівнів закордонних систем неперервної дизайн-освіти, виокремлено структурні рівні неперервної дизайн-освіти в Україні, обґрунтовано і розроблено концептуальну модель системи неперервної дизайн-освіти в Україні та зпроєктовано практико-орієнтовану модель неперервної дизайн-технологічної освіти для підготовки вчителів технологій.

Шостий розділ містить опис дослідно-експериментальної перевірки ефективності впровадження системи неперервної дизайн-технологічної освіти для підготовки вчителів технологій, зокрема розроблені критерії, показники, рівні сформованості дизайн-технологічної компетентності у майбутніх учителів технологій, алгоритм її формування та результати проведеного наукового педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів. До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести: комплексне науково-педагогічне дослідження проблеми формування неперервної дизайн-освіти в Україні, обґрунтування теоретичних засади неперервної дизайн-освіти в Україні з проєкцією на технологічну освітню галузь, обґрунтування та розроблення концептуальної моделі системи української неперервної дизайн-освіти,

розроблення функціональної моделі системи неперервної дизайн-технологічної освіти для підготовки учителів технологій й проведено дослідно-експериментальну перевірку ефективності її впровадження.

До таких результатів також відноситься сформульована сутність понять: «неперервна дизайн-освіта», «концептуальна система дизайн-освіти», «функціональна система дизайн-освіти», «практично функціонуюча неперервна дизайн-технологічна освіта»; уточнення змісту базових понять дослідження: «дизайн», «художньо-промислова освіта».

Науковий інтерес також становить здійснений ретроспективний аналіз становлення і розвитку неперервної дизайн-освіти в Україні на основі художньо-промислової освіти, як важливого чинника в модернізації підготовки вчителів технологій, та виокремлення основних періодів її трансформації у систему неперервної дизайн-освіти..

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість дисертації полягає у тому, що її теоретичні результати впроваджено в освітню практику педагогічних і мистецьких закладів передвищої, вищої та післядипломної освіти у частині підготовки майбутніх учителів технологій, дизайнерів, фахівців декоративно-ужиткового мистецтва до реалізації змісту неперервної дизайн-технологічної освіти.

Розроблено і впроваджено в освітню практику педагогічних і мистецьких закладів передвищої, вищої та післядипломної освіти авторські програми та навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін «Дизайн і технології», «Український етнодизайн» спрямованих на формування дизайн-технологічної компетентності у майбутніх учителів технологій.

Розроблено методичні матеріали для навчального курсу «Українська дизайн-освіта: від ремесел до цифрових технологій», адресованого здобувачам всіх рівнів вищої дизайн-освіти, котрі навчаються за освітніми програмами спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій, 011 «Освіта і розвиток обдарованої особистості», розроблені відповідно до професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти».

Основні положення, розроблені теоретичні моделі систем, висновки дослідження можуть бути використані науковцями для подальшого обґрунтування, розроблення і впровадження інших функціональних підсистем неперервної дизайн-освіти в Україні у процесі модернізації технологічної освітньої галузі в закладах загальної середньої освіти.

Позитивної оцінки заслуговує широка апробація результатів дослідження та достатньо повне їх висвітлення в наукових публікаціях автора. Основні положення дисертації відображено у 51 публікації (37 з яких одноосібні): 1 монографії, 23 статтях у фахових наукових виданнях (17 – у вітчизняних фахових виданнях категорії Б, 1 – у Web of Science Core Collection, 5 – у Scopus), 19 матеріалах наукових конференцій, 8 працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Автореферат адекватно відображає основні положення дисертації, її структуру, логіку дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Висновки, подані в авторефераті, відповідають змісту рукопису дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто зазначити зауваження і висловити окремі побажання:

1. У роботі досить детально проаналізовано досвід Великої Британії та Канади неперервної дизайн-освіти, однак меншою мірою висвітлено досвід інших країн, зокрема скандинавських (Фінляндія, Швеція), які мають значні традиції дизайн-освіти. Доцільно було б розширити порівняльний аналіз, чіткіше визначивши критерії добору країн і моделей для порівняння, а також конкретні елементи їхнього досвіду, які можуть бути безпосередньо перенесені в український контекст.

2. У другому розділі використано широкий комплекс понять: «художньо-промислова освіта», «дизайн-освіта», «професійна дизайн-освіта», «дизайн-технологічна освіта», «національний дизайн», «етнодизайн», «національна система неперервної дизайн-освіти». Така термінологічна

насиченість відповідає складності досліджуваної проблеми, однак взаємозв'язки між окремими поняттями потребують більш чіткого розмежування за критеріями структурного рівня та масштабу реалізації.

На нашу думку, варто було б подати авторську понятійно-категоріальну схему або таблицю, у якій визначити: родові поняття; видові поняття; структурні підсистеми; рівні функціонування; основні функції кожної підсистеми.

3. Підрозділ 2.2 дослідження містить значний фактологічний матеріал про проблеми становлення зарубіжної дизайн-освіти, проте, в ньому доцільно було б посилити компаративний складник підрозділу та систематизувати зарубіжний досвід за єдиними критеріями, наприклад: суспільна функція системи; мета підготовки; співвідношення мистецького і технічного компонентів; зміст освіти; організаційні форми; провідні методи; ступінь неперервності; значення для розробки української моделі.

4. Автор пропонує розглядати педагогічний дизайн як окрему спеціалізацію у системі дизайн-освіти. Це положення є дискусійним і потребує додаткового обґрунтування в контексті української освітньої практики, зокрема щодо можливостей його нормативно-правового закріплення та розроблення відповідних професійних стандартів.

5. Проектуючи практико-орієнтовану модель функціональної системи неперервної дизайн-технологічної освіти в Україні, автор слушно акцентує увагу на важливості створення сучасного дизайн-освітнього середовища для формування дизайн-технологічної компетентності у майбутніх учителів технологій. Водночас, для підсилення наукової цінності роботи, у підрозділі 5.4. варто глибше розкрити значення матеріально-технологічного складника цього середовища та функції його елементів для найбільш ефективного її формування.

6. У підрозділі 4.1. (с.281–286) бажано приділити більше уваги неформальній та інформальній освіті при підготовці фахівців у технологічній освітній галузі.

Разом з цим, висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки виконаного дослідження, мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер та можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Бровченка Анатолія Івановича «Система неперервної дизайн-освіти в Україні» є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розв'язання важливої наукової проблеми загальнонаціонального масштабу у системі неперервної дизайн-освіти.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю та достовірністю одержаних результатів дисертація повністю відповідає вимогам пп. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами від 19.05.2023, 03.05.2024, 30.07.2025), а її автор, **Бровченко Анатолій Іванович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка

Валентина ТИТАРЕНКО

